BO‘LAJAK PEDAGOGLARDA BOSHQARUV KOMPETENTSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION PEDAGOGIK OMILLARI

Dusnazarov O‘ktam Xidirnazarovich, Guliston davlat pedagogika instituti katta o‘qituvchisi.
e-mail:

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarda boshqaruv kompetensiyalarini shakllantirishning amaliy ahamiyati haqida so‘z boradi. Maqolada o‘quvchilarning ta’limini shakllantirish va rivojlantirishda o‘qituvchining o‘quv jarayonidagi roli, rahbariyat va ota-onalar bilan o‘zaro aloqada bo‘lish, shuningdek, kasbiy faoliyatda ko‘tarilish uchun samarali muloqot ko‘nikmalariga ega bo‘lish zarurligi ta’kidlangan. Ta’lim muassasalarida ta’lim tizimini boshqarish va rivojlantirish bilan bog‘liq muammolarni hal qilishning nazariy va amaliy masalalariga bag‘ishlangan maqolada rahbarlar uchun zarur bo‘lgan ko‘nikma va bilimlar va bu bilimlarning o‘quv jarayoni va maqsadini qanday yaxshilashi haqida batafsil ma’lumot berilgan. Ta’lim muassasasida ta’lim sifatini oshirishga yordam berishdan iborat.

Kalit so‘zlar: boshqaruv, rahbar faoliyati, pedagogik bilim, ta’lim sifati, boshqaruv kompetensiyasi;

INNOVATIVE PEDAGOGICAL FACTORS OF IMPROVING THE METHODOLOGY OF DEVELOPING MANAGEMENT COMPETENCES IN FUTURE TEACHERS

Abstract. This article talks about the practical importance of forming management competencies in the managemint in future teachers. In the article, the role of the teacher in the educational process in the formation and development of students' education, interaction with management and parents, as well as acquiring effective communication skills for professional advancement necessity is emphasized. . The article, devoted to the theoretical and practical issues of solving problems related to the management and development of the educational system in educational institutions, details the skills and knowledge necessary for leaders and how this knowledge can improve the educational process and purpose. information is provided. It is to help improve the quality of education in an educational institution.

Key words: management, leader's activity, pedagogical knowledge, quality of education, management competence.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДИКИ ФОРМИРОВАНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Аннотация. В данной статье говорится о практической значимости формирования управленческих компетенций в у будущих учителей. В статье подчеркивается роль преподавателя в образовательном процессе в формировании и развитии образования учащихся, взаимодействии с руководством и родителями, а также приобретении эффективных коммуникативных навыков для необходимости профессионального

продвижения. В статье, посвященной теоретическим и практическим вопросам решения проблем, связанных с управлением и развитием образовательной системы в образовательных учреждениях, подробно описаны навыки и знания, необходимые лидерам, а также то, как эти знания могут улучшить образовательный процесс и цель. информация предоставлена. Она призвана способствовать повышению качества образования в образовательном учреждении.

Ключевые слова: лидерская деятельность, педагогические знания, качество образования, управленческая компетентность.

Kirish. Hozirgi zamon oliy ta’lim tizimi jamiyat va iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta’minlashda muhim orin tutadi. Jahon miqiyosida ta’lim sohasidagi innovasion o‘zgarishlar bilim, ko‘nikma va kompetinsiylarni shakllantirish jarayonini qayta ko‘rib chiqishni talab qilmoqda. Shu jumladan, boshqaruv kompetinsiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish oliy ta’lim muassasalarida pedagogik texnalogiyalarning yangi modellarini joriy etish bilan bog‘liq. Taqiqotning dolzarbligi shundaki ta’lim jarayonida boshqaruv kompetinsiyalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan innovatsion metodikalar va texnologiyalardan samarali foydalanish, pedagoglarning kasbiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Bunday metodikalarga badiiy pedagogika, teatr pedagogikasi, vitagen texnalogiyalari, raqamli ta’lim platformalari va interaktiv o‘qitish usullari kirib, ular pedagogik jarayonni yanada samarali va jarayonga yunaltirilgan qilib shakllantirish imkonini beradi. Ushbu tadqiqot oliy ta’lim tizimida boshqaruv kompetinsiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning innovatsion omillarini aniqlash, o‘larni joriy etish mexanizimlarini tadqiq qilish va amaliyotga tatbiq etish buyicha tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan [1].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. O‘quv rejasiga kiritilgan amaliy ishlar, diplom ishi yoki dissertatsiya ishlarini kiritish alohida ta’kidlangan. Oliy ta’limning asosiy vazifalaridan biri mutaxassisni o‘z-o‘zini rivojlantirishga yo‘naltirish, mustaqil ravishda bilimini oshirish, innovatsion faoliyatga ega ijodkor shaxsni shakllantirishdan iborat, yetakchilik malakalarini egallash. Bunday vazifani bajarish uchun o‘qituvchining o‘quvchiga tayyor bilim berishda yagona narsa yetishmayapti. Bunday yo‘l talabani o‘rganishning passiv iste’molchisiga aylantiradi. Biroq, bugungi kunda bizga bilimning passiv iste’molchisi emas, balki uni faol yaratuvchisi kerak. Natija shunday bo‘lishi kerakki, bo‘lajak mutaxassis har qanday nazariy va amaliy masalani ifodalashi, eng mos va to‘g‘ri natijalarini topa olishi, uni hal qilish yo‘llarini ilmiy yoki uslubiy jihatdan tahlil qila olishi, uning to‘g‘riligini isbotlashi kerak [2].

Ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar ta’lim mazmuni bilan chambarchas bog‘liq. yangilanishlar, shuningdek, talabalar o‘qishini tashkil etishning yangi shakllari va usullari haqida o‘ylashni talab qiladi. Shu ma’noda o‘quvchilarni yetakchilik malakasini egallashga qaratilgan ta’limni tashkil etish nafaqat muhim shakl, balki ta’lim jarayonining asosini tashkil etuvchi muhim bo‘limdir.Bularning barchasi o‘qitishning (qabul qilishning) zamonaviy usullarini egallashni o‘z ichiga oladi. O‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, har bir talabaining imkoniyatlari va salohiyatini hisobga olgan holda, jamoaviy ta’limdan individual ta’limga o‘tish. Bu jarayonni shunday tashkil etish kerakki, buning natijasida talaba yetakchilik malakasini egallasin va bu bilimlarni hayotga tadbiq etish qobiliyati, ko‘nikmasi va malakasi shakllansin .Bu tizimda ikkita asosiy funktsiyalari. Birinchidan, u talabalar va o‘qituvchilarning harakatchanligini ta’minlaydi va boshqaruv faoliyatiga o‘tishni soddalashtiradi. Ikkinchi – o‘quv va ilmiy faoliyatning barcha turlarini hisobga olgan holda talaba tomonidan amalga oshiriladigan ish hajmini aniq belgilab olib boshqaruv tizimiga tula qonli ishonch bilan harakat qila boshlaydi.

Pedagog kadrlar tayyorlashdagi murakkab muammolar orasida bo‘lajak o‘qituvchining yetakchilik kompetensiyasini shakllantirish alohida o‘rin tutadi. Ayniqsa, ta’limni modernizatsiya qilish bilan bog‘liq islohotlarning hozirgi bosqichida kasbiy pedagogik faoliyatga moslashish muammosi yanada yaqqol namoyon bo‘lmoqda. U bo‘lajak o‘qituvchilarni amaliy, psixologik, uslubiy, tadqiqot turlari bilan boyitadi, shuningdek, o‘qituvchining yetakchilik kompetensiyasini shakllantiradi. Yetakchilik malakasi diagnostikasini professional shakllantirishning muhim xususiyatlariga diagnostik, kommunikativ, boshqaruv va loyihaviy tadqiqotlar guruhlarini kiritish kerak. Pedagogning kognitiv faoliyati ko‘p jihatdan o‘rganilayotgan narsalarning murakkabligi, dinamikasi, nostandartligi, ijtimoiy hodisalarni ajratib turuvchi chegaralarning ta’siri, ularning izlanishi, noaniqligi, kuzatishni nazarda tutuvchi, suhbatdoshning ichki dunyosini modellashtirish qobiliyati bilan belgilanadi. Zamonaviy oliy ta’lim kelajakdagi oliy ta’lim o‘qituvchilari oldiga yangi va turli vazifalarni qo‘yadi. Ular nafaqat talabalarga dars beradi, balki o‘quv dasturlarini boshqaradi, ta’lim sifatini baholaydi va oliy ta’lim muhitini rivojlantiradi. Bularning barchasi ulardan yuqori muloqot va boshqaruv qobiliyatlarini talab qiladi. Kommunikativ boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish oliy ta’lim o‘qituvchilarini kasbiy tayyorlashning muhim elementidir. Bu ko‘nikmalar ularga ta’lim jarayonlarini samarali boshqarish, talabalarning sifatli ta’lim olishiga hissa qo‘shish va zamonaviy oliy ta’lim oldidagi qiyinchiliklarni yengib o‘tishga yordam beradi [3].

Bo‘lajak o‘qituvchilarning yetakchilik vakolatlarini rivojlantirish mexanizmlari amaliy yondashuv orqali kasbiy-pedagogik faoliyatni tashkil etishning uslubiy ta’minotini ishlab chiqishni talab qildi. O‘quv mashg‘ulotini uchta blokda qurish maqsadga muvofiqdir: axborot, o‘z-o‘zini anglash va amaliy. Oliy pedagogik ta’limning o‘ziga xosligini, madaniyat va ta’lim tizimi ahlidan, o‘qituvchidan doimiy ravishda yetakchilik qobiliyatini namoyon etish talabini bunday tushunish an’anaviy ta’lim tizimining mohiyatini izlash manbai bo‘lishi mumkin. Ta’lim muassasasi rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirish, o‘quv jarayoni va o‘quvchilarni yaxshiroq boshqarish, ta’lim muassasasini yanada rivojlantirish va o‘quvchilarga ilg‘or ta’lim tajribasini taqdim etish. Ta’lim muassasasi rahbarlari uchun bu zarur. Boshqaruv kompetensiyasi, o‘quv muhitini rivojlantirish, o‘quvchilarni o‘zlashtirish va ta’lim sifatini yuqori darajada ta’minlash bo‘yicha yetarli bilim, malakali amaliyot va tajribaga ega bo‘lish. Boshqaruv kompetensiyasi o‘quvchilarning o‘z-o‘zini boshqarish, mantiqiy, hissiy va ma’naviy rivojlanishiga ko‘maklashish, o‘quv jarayonini samarali tashkil etish qobiliyatini o‘z ichiga oladi. Quyidagi muhim fikrlar ta’lim muassasasi rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasi to‘g‘risida ma’lumot beradi: Boshqaruv kompetensiyasi ta’lim muassasasining rivojlanishiga va o‘quvchilarning rivojlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Rahbarlar ushbu kompetensiyalarni rivojlantiradilar va o‘quvchilarning ijtimoiy va ma’naviy muhitda huquqiy va adolatli rivojlanishiga ta’sir qiladilar.

Natijalar. Ta’lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirishda quyidagi muhim omillarni e’tiborga olish kerak: Pedagogik bilim va metodika: Rahbarlar ta’lim jarayonida o‘quvchilarni samarali o‘qitishni, o‘quvchilarning individual xususiyatlarini tushunishni, darslarni o‘quv jarayonidan foydalangan holda o‘tkazishni bilishi kerak. Yangi ta’lim texnologiyalari. Bu ishlanmada pedagogik bilimlarga e’tibor berish, yangi ta’lim texnologiyalari bilan tanishish juda muhim.Yetakchilik va boshqaruv mahorati: Ta’lim muassasalarining boshqaruv organlari sifatida rahbarlar yetakchilik va boshqaruv ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak. Ular o‘quvchilarning ehtiyojlarini, ularning jismoniy va ma’naviy rivojlanishini tushuna olishlari, jamiyatda ularning dastlabki bilimlarini rivojlantirish va o‘zlashtirishlariga yordam berishlari kerak.O‘quvchilar bilan munosabatlari: Sardorlar o‘quvchilar bilan samarali, ochiq va hamkorlikda ishlay olishlari kerak [4].

O‘quvchilarni tushunish, ularning o‘zini ifoda etishini qo‘llab-quvvatlash, muammodan kelib chiqqan holda ularni ma’naviy va madaniy jihatdan qo‘llab-quvvatlash, mustaqil fikrlashga va muhokama qilishga o‘rgatish zarur.Ta’lim muassasasi rahbarlari uchun yetarli bilim, malakali amaliyotga ega bo‘lish zarur va boshqaruv kompetensiyasi, o‘quv muhitini rivojlantirish, talabalarni o‘zlashtirish va ta’lim sifatini yuqori darajada ta’minlash bo‘yicha tajriba. Boshqaruv kompetensiyasi o‘quvchilarning o‘z-o‘zini boshqarish, mantiqiy, hissiy va ma’naviy rivojlanishiga yordam berish, ta’lim jarayonini samarali tashkil etish qobiliyatini o‘z ichiga oladi. Quyidagi muhim fikrlar ta’lim muassasasi rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasi to‘g‘risida ma’lumot beradi:Boshqaruv kompetensiyasi ta’lim muassasasining rivojlanishiga va o‘quvchilarning rivojlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi.

Muhokama. Rahbarlar ushbu kompetensiyalarni rivojlantiradilar va o’quvchilarning ijtimoiy va ma’naviy muhitda huquqiy va adolatli rivojlanishiga ta’sir qiladilar. Ta’lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirishda quyidagi muhim omillarni e’tiborga olish lozim:Pedagogik bilim va metodika:Rahbarlar o‘quvchilarni ta’lim jarayonida samarali o‘qitishni, o‘quvchilarning individual xususiyatlarini tushunishni, darslarni o‘quv-uslubiy texnologiyalardan foydalangan holda o‘tkazishni bilishi kerak. Yangi ta’lim texnologiyalari. Pedagogik bilimlarga e’tibor berish, yangi ta’lim texnologiyalari bilan tanishish bu taraqqiyotda katta ahamiyatga ega. Yetakchilik va boshqaruv mahorati:Ta’lim muassasalarining boshqaruv organlari sifatida rahbarlar yetakchilik va boshqaruv ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak. Ular o‘quvchilarning ehtiyojlarini, ularning jismoniy va ma’naviy rivojlanishini tushuna olishlari, jamiyatda ularning boshlang‘ich bilimlarini rivojlantirish va o‘zlashtirishlariga yordam berishlari kerak.O‘quvchilar bilan munosabatlari:Rahbarlar o‘quvchilar bilan samarali, ochiq va hamkorlikda ishlay olishlari kerak. Talabalarni tushunish, ularning o’zini ifoda etishini qo‘llab-quvvatlash,muammodan kelib chiqqan holda ularni ma’naviy va madaniy jihatdan qo‘llab-quvvatlash, mustaqil fikr yuritishga va muhokama qilishga o‘rgatish.

Tadbirlar va loyihalarni boshqarish: Rahbarlar o‘z tashkilotidagi tadbirlar va loyihalarni samarali boshqarish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak. Bu resurslardan unumli foydalanish, maqsadlarni aniq belgilash va amalga oshirish bilan bog‘liq.

Xulosa. Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, bo‘lajak pedagoglarning boshqaruv malakalarini rivojlantirish kelajakni yo‘naltirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu harakatlar, birinchi navbatda, ta’lim muassasasi rahbarlarining boshqaruv malakasini rivojlantirishga yordam beradi va yuqori malakali talabalarni tayyorlashda muhim o‘rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim Tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5349-son Farmoni

2. Tojiyev M. Mamadaliyev K. Xurramov A. Rivojlangan xorijiy mamlakatlar oliy ta’lim tizimini rivojlantirish, . Oliy ta’lim taraqqiyoti Istiqbollari: to‘plam N-3. – Toshkent, 2015. 52-b.

3. Hamidova M., &Karimova, S. Ta’lim Boshqaruvi va Menejmenti. – Toshkent: O‘qituvchi, 2021.

4. Suvonqulova A. A. Content, form and means of formation of basic competences in Primary school students. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(10), 2021. – B. 1494-1497.

5. Suvonqulova A. A. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и Практические исследования, 1(10), 2022. – B. 7-9.